

MUUSEUMISÕNASTIK

Tekstiilide konserveerimine

Koostanud Liili Aasma, Ruth Paas, Heige Peets, Kristiina Piirisild, Mirjam Ruutma,
Tuuli Trikkant, Janika Turu

Joonised Liili Aasmaa

Toimetanud Sirje Toomla

Kujundanud Maarja Roosi

Kaanel: Karikakate (EELK Audru Püha Risti kogudus)
Foto SA EVM Konserveerimis- ja Digiteerimiskeskus Kanut

Väljaandja: ICOM Eesti Rahvuskomitee

© ICOM Eesti Rahvuskomitee, 2024

© Muuseumiterminoloogia tööühm, 2024

ISBN 978-9916-9736-1-5 (pdf)

SAATEKS

Siinne sõnastik on valmistatud eesmärgiga luua teravlik väljaanne, mida saaks mugavalt levitada ning millele oleks võimalik viidata. PDF-väljaandena vormistatud sõnastikul on dokumenteeriv väärtus: see võtab kokku valdkonna oskussõnavara praeguse, 2024. aasta seisuga.

Vajadus tekstiilikonservaatoritele mõeldud erialase terminoloogiasõnastiku järele oli juba aastaid. Eestis ei paku ükski kõrgkool tekstiilide konserveerimise akadeemilist kõrgharidust, mistõttu kompetentsi ja erialaterminoloogia arendamine on vastava valdkonna asutuste ja spetsialistide õlul. Seni ei ole tekstiilide konserveerimise valdkonnas avaldatud ühtegi spetsiaalselt terminoloogiale pühendatud juhendmaterjali, mis aitaks ühtlustada terminitest arusaamist ja kasutust muuseumitöös ning tudengite lõputöodes. Käesolevasse kogumikku kogutud terminite valik lähtub kasutatavuse põhimõttest: enamik neist on erialainimeste seas juba käibel, kuid vajasid täpsemat defineerimist, kuna seni ei ole olnud üheselt arusaadavad või on leidnud erinevaid tõlgendusi. Sõnastiku koostades on lähtutud muuseumide infosüsteemi (MuIS) konserveerimise sõnastikku koondatud terminitest, et ühtlustada arusaama sõnade tähendusväljast ning mõista ja kasutada neid üheselt. Terminite valikul lähtuti ka MuISi sõnastikus esitatud säilitustoimingute liikidest.

Vabatahtlikest spetsialistidest koosnev seitsmeliikmeline töörühm kutsuti kokku 2023. aasta märtsis. Pooled aastat vältel töötati tekstiilide konserveerimise kasutatavate tööprotsesside ja tikandipistete terminite kallal. Viimaseid täiendavad Liili Aasma illustatsioonid. Töösse võetud termineid täiendati inglisis- ja soomekeelsete vastetega, mis aitavad kaasa välismaa erialakirjanduse kasutamisele ja tõlkimisele. Käesolevas sõnastikus on esitatud väike valik

tekstiilikonservaatorite seas käibel olevatest terminitest ning tulevikus vajab see kindlasti täiendamist.

Terministöõ põhineb inimeste vabatahtlikkusel ja isiklikul huvil arendada oma eriala keelt. Sõnastiku koostamises ja samade terminite kättesaadavaks tegemises Sõnaveebis osalesid Eesti muuseumide töötajad ja valdkonna praktikud. Töörühma kuulusid Mirjam Ruutma, Liili Aasma, Janika Turu, Ruth Paas, Heige Peets, Tuuli Trikkant, Kristiina Piirisild, Jaanika Anderson.

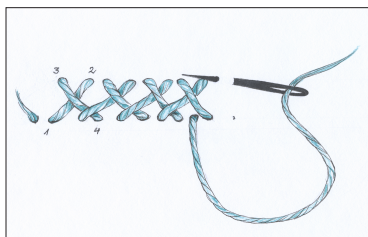
Kristiina Piirisild

konserveerimisosakonna juhataja
Eesti Rahva Muuseum

mai 2024

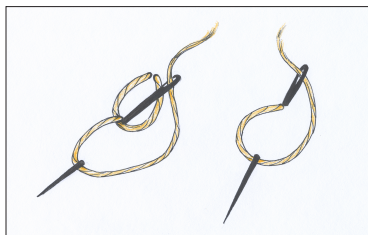
AEDPISTE

SÜNONÜÜM(ID)	pealustuspile, vene ristpile
INGL K	<i>herringbone stitch, barred stitch, cat stitch, catch stitch, crossed backstitch</i>
SOOME K	<i>aitapisto</i>
DEFINITSIOON	piste tikitakse vasakult paremale või endast eemale kahe kujuteldava paralleeljoone vahele.
KASUTUSNÄIDE	Aedpistet kasutatakse toestus- ja abikanga ja/või rõiva palistuserva kinnitamiseks.
MÄRKUSED	Võib õmmelda hõredalt või tihedalt, lühi- või pikapistelisel olenevalt materjalist ja õmblusest. Tihedalt tikitud aedpistet nimetatakse ristikipisteks.

AHELPISTE

SÜNONÜÜM(ID)	<i>chain stitch</i>
INGL K	<i>ketjupisto</i>
SOOME K	<i>ketjupisto</i>
DEFINITSIOON	piste tikitakse paremalt vasakule või enda poole, moodustades omavahel seotud silmuste rea, mis sarnaneb heegeldatud õhksilmustega
KASUTUSNÄIDE	Ahelpistet kasutatakse puuduva ahelpisterea taastamisel ja kahjustunud vaiba serva lõimelõngade ühendamiseks ning fikseerimiseks.
MÄRKUSED	Kettpiste, silmuspiste ja linnusilmuste on kasutusel ahelpiste variatsioonidena.

D

DEMONTEERIMINE

SÜNONÜÜM(ID)	lahti harutamine, osadeks võtmine, osandamine
INGL K	<i>dismantling, unpicking, removing smth, undoing seams</i>
SOOME K	<i>irrottaminen, purkaminen</i>
DEFINITSIOON	eseme õmblustest lahti harutamine, detailideks lahti võtmine
KASUTUSNÄIDE	Näiteks erinevate manuste, nõöptide, tõmblukkude, truckide või rõivaeseme varrukate, krae ja muude detailide lahti harutamine.

DESINFITSEERIMINE

SÜNONÜÜM(ID)	tõrje
INGL K	<i>disinfection</i>
SOOME K	<i>desinfiointi</i>
DEFINITSIOON	biokahjustajate, peamiselt mikroorganismide ja putukate hävitamine mitmesuguste füüsikaliste ning keemiliste meetoditega

DUBLEERIMINE

SÜNONÜÜM(ID)	taustamine
INGL K	<i>support(ing), backing, lining</i>
SOOME K	<i>(tekstiilin) tukeminen (ompelemalla)</i>
DEFINITSIOON	kahjustunud struktuuriga eseme (terviku või osa) tugevdamine või fikseerimine uuele alusele, mis tagab kahjustunud materjalile mehaanilise tugevuse

E

EEMALDAMINE

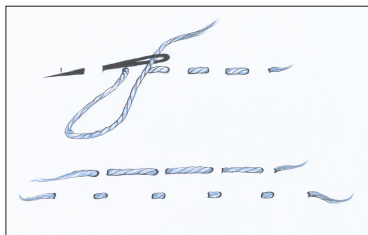
SÜNONÜÜM(ID)	kõrvaldamine
INGL K	<i>removing smth</i>
SOOME K	<i>irrottaminen, purkaminen, poistaminen</i>
DEFINITSIOON	eset kahjustavate varasemate paranduste või lisanduste kõrvaldamine

EELPISTE

SÜNONÜÜM(ID)	traagelpiste
INGL K	<i>running stitch, quilting stitch, darning stitch, basting stitch</i>
SOOME K	<i>etupisto</i>
DEFINITSIOON	piste tikitakse paremalt vasakule, moodustades sirgjoones tikitud pisterea, milles piste pikkus ja vahe on ühesuurused
KASUTUSNÄIDE	Eelpestega täidetakse kulunud motiivide pindasid, kinnitatakse

lahtiseid koe- või lõimelõngu ja fikseeritakse toestuskangast. Pinna täitmine sashiko tehnikas (jaapanipärane eelpiste). Kasutatud ka inglise keelest otsetõlget „jooksev piste“.

MÄRKUSED

IMMUTAMINE

SÜNONÜÜM(ID)

tugevdamine

INGL K

saturating, impregnating, infusing, soaking

SOOME K

kyllästämminen, konsolidaatio

DEFINITSIOON

tööprotsess kahjustunud kangapinna mehaanilise lagunemise vähendamiseks

JÄRELPISTE

SÜNONÜÜM(ID)

tikkpiste

INGL K

backstitch, point de sable stitch, double back stitch, holbein stitch

SOOME K

jälkipisto

DEFINITSIOON

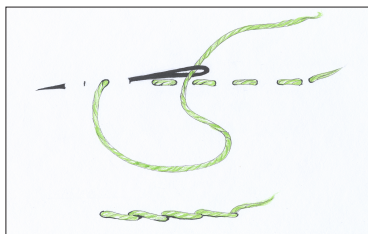
piste tikitakse paremalt vasakule, moodustades sirgjoonelise väikeste vahedega pisterea

KASUTUSNÄIDE

Kasutatakse detailide ühendamiseks, tihedate ja tugevate õmbluste õmblemiseks imiteerimaks masinõmblust.

MÄRKUSED

Paremal poolel meenutab nagu eelpistegi õmblusmasina pisterida. Pahemal poolel on näha kolme piste pikkused ülejooksud. Järelpiste on ajalooliselt üks vanimaid pisteid, nt tikandi *blackwork* põhipiste.

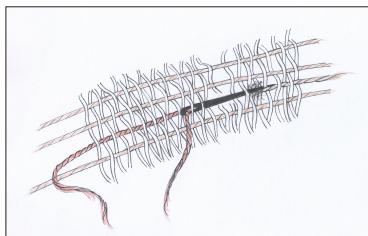

KADUDE TÄITMINE

SÜNONÜÜM(ID)	paikamine
INGL K	<i>restoring/reinstate (the areas of loss), (loss) compensation (of loss), (needle-felted) infilling, digitally printed infilling, camouflaging, channeling</i>
SOOME K	<i>vaurioiden/vaurioalueiden restaurointi/täydentäminen, puuttuvien kuvio-osien restaurointi/täydentäminen, (taide)parsinta, intarsiatekniikka.</i>
DEFINITSIOON	struktuuri või visuaalse terviklikkuse taastamine kadudega piirkonnas
KASUTUSNÄIDE	Kangas olevate aukude toestamine, paikamine, täitmine ühtse üldilme loomiseks, näiteks nõelumine, puuduvate koe- ja lõimelõngade lisamine või (koi)aukude täitmine tekstiilmassiga.

KANALISSE TIKKIMINE

SÜNONÜÜM(ID)	nõelumine
INGL K	<i>channeling</i>
SOOME K	<i>kanavointi, uuden loimilangan lisääminen/pujottaminen, loimilangan korjaaminen</i>
DEFINITSIOON	puuduvate lõime või koelõngade asendamine kanga struktuuri taastamiseks
KASUTUSNÄIDE	Paranduskanga ühendamine originaaliga, järgides koe struktuuri. Katkenud lõimelõngade taastamine uue lõimelõnga viimisega kanalisse.

KEEMILINE PUHASTUS

SÜNONÜÜM(ID)	kemopuhastus, solventidega puhastamine, lokaalne puhastamine
INGL K	<i>dry-cleaning, solvent cleaning</i>
SOOME K	<i>liuotinpuhdistus</i>
DEFINITSIOON	tekstiili puhastamine solventidega

MÄRKUSED Esemete töötlust solventidega teostab konservaator. Töölahused võivad olla puhtad orgaanilised lahustid ja nende segud või vee lisandiga lahustid. Mõiste ei tähistata tekstiilide töötlust keemilise puhastuse firmas.

KINNITAMINE

SÜNONÜÜM(ID) fikseerimine, konsolideerimine, tugevdamine
INGL K *consolidation, stabilization, adhering*
SOOME K *kiinnitys, stabilisointi, konsolidaatio, vahvistaminen*
DEFINITSIOON 1) narmendavate kangaosade, eseme detailide ja lahti harunenud niitude fikseerimine
2) lahuste ja irduvate värvikihtide fikseerimine
MÄRKUSED Kinnitatakse näiteks koe- ja tikandiniite.

KONSOLIDEERIMINE

SÜNONÜÜM(ID) tugevdamine
INGL K *consolidation*
SOOME K *konsolidaatio*
DEFINITSIOON materjali struktuuri tugevdamine stabiliseerimaks eseme seisundit
KASUTUSNÄIDE Kasutatakse laguneva kiumassiga tekstiilide pinnatöötlemiseks (erinevate polümeeride töölahused).

KUIVPUHASTUS

SÜNONÜÜM(ID) pinna puhastamine, mehaaniline puhastamine
INGL K *surface cleaning, mechanical cleaning*
SOOME K *kuivapuhdistus, pintapuhdistus, mekaaninen puhdistus*
DEFINITSIOON tolmu, lahuse ja sadestunud mustuse eemaldamine
KASUTUSNÄIDE Tekstiilide kuivpuhastuseks võib kasutada tolmuimejat, pintsleid, harju, skalpelli, spaatlit, puhastuskäsnaid, pintsette jms. Töövahenditeks on tolmuimeja, pintsleid, harjad, skalpell, spaatel, puhastuskäsnaid, pintsetid jms.

LEOTAMINE

SÜNONÜÜM(ID) märgtöötlus
INGL K *soaking*
SOOME K *liuotus*
DEFINITSIOON lühiajaline eseme töötlus kiudude ühtlaseks märgamiseks või vee lahustuvate laguproduktide väljapesuks enne üldpesu

KASUTUSNÄIDE	Näiteks tekstiili leotamine pesuvannis enne pesuvahendiga töötlemist.
MÄRKUSED	Puuvillased ja linsed kangad annavad leotusvette kollasust.

LIIMIMINE

SÜNONÜÜM(ID)	kinnitamine, fikseerimine, sandwich-tehnika, kleepimine
INGL K	<i>adbering, supporting/stabilising with adhesives, adhesive repairs, lining with adhesives</i>
SOOME K	<i>tukeminen liimalla/liimaamalla, tukikankaan liimaus, liimatukikankaan kiinnitys</i>
DEFINITSIOON	rabeda tekstiili kinnitamine liimiga kaetud toetuskangale, kui originaali ei saa nõeluda uuele taustakangale originaalkudet kahjustamata
KASUTUSNÄIDE	Kasutatakse rabeda ja rebenditega siidkanga, näiteks lipud jms, kinnitamiseks toetusriidele, et tagada eseme terviklikkus.
MÄRKUSED	Liimimine ja liimi(s)tamine on erinevad toimingud. Konserveerimismeetodi puhul on eelistatud termin „liimimine“, mitte „kleepimine“.

LOPUTAMINE

SÜNONÜÜM(ID)	märgpuhastus
INGL K	<i>rinsing</i>
SOOME K	<i>huuhtelu</i>
DEFINITSIOON	märgmenetlus, millega uhitakse tekstiilist puhta veega välja puhastusprotsessides kasutatud töölahuste jäägid
MÄRKUSED	Veetundlike värvide puhul lisatakse loputusveele äädikat.

M

MONTEERIMINE

SÜNONÜÜM(ID)	kokku panemine, ühendamine, kinnitamine
INGL K	<i>restitching original seams, (re)assemble</i>
SOOME K	<i>(uudelleen) ompeleminen, (uudelleen) kiinnittäminen</i>
DEFINITSIOON	lahti võetud detailide kokku panemine ja manuste tagasi kinnitamine

MÄRGPUHASTUS

SÜNONÜÜM(ID)	märgtöötlus, pesemine, töötlemine vahuga
INGL K	<i>wet cleaning, lathering</i>
SOOME K	<i>vesipesu, märkäpuhdistus</i>

DEFINITSIOON tekstiilesemete puhastamine vee või pesuvahendi lahusega
KASUTUSNÄIDE Protsess võib olla üldine või lokaalne ja koosneda eri etappidest: leotamine, loputamine, töötlus kompressidega ehk geelidega, niiske puuvillavatiga. Märghpuhastust võib teha pesuvannis, vaakumlalal või filterpaberi pakil.

NEUTRALISEERIMINE

SÜNONÜÜM(ID) pesemine, stabiliseerimine
INGL K *neutralisation of pH*
SOOME K *pH:n stabilisointi*
DEFINITSIOON tekstiilide pesemine eesmärgiga muuta neutraalseks kiudude vananemisel tekkinud happelisi või aluselisi laguprodukte ja taastada kiu loomulik stabiilne pH-tase
KASUTUSNÄIDE Märghpesu üks eesmärk on kiule omase ja turvalise pH-taseme taastamine, mis näiteks siidil on vahemikus 3–7.

NIISUTAMINE

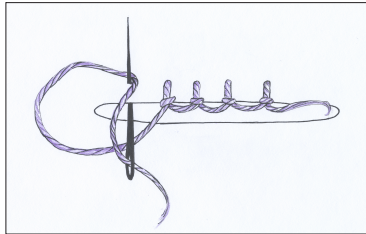
SÜNONÜÜM(ID) aurutamine, märgtöötlus
INGL K *humidification*
SOOME K *kosteuttaminen, kosteuskäsittely*
DEFINITSIOON materjali niiskustaseme suurendamine, et muuta kiud elastsemaks enne erinevaid töötlusi või toiminguid
KASUTUSNÄIDE Niisutamise saab (osaliselt) taastada rabela ja kuiva tekstiilmaterjali (nt siid) loomulikkude elastsust. Kasutatakse ka selliste veetundlike materjalide korral, mis vajavad sirgendamist, sirutamist, kortside silumist või eemaldamist, kuid ei talu liigniiskust. Niisutamiseks pihustatakse kangale pulverisaatorist veeauru, ese asetatakse niiskuskambrisse või tehakse membraankanga kompressi.

NÕELUMINE

SÜNONÜÜM(ID) kinnitamine, fikseerimine, õmblemine
INGL K *darning stitch*
SOOME K *parsinta*
DEFINITSIOON käsitsi õmblemine, kasutades erinevaid pisteid tekstiili koestruktuuri tugevdamiseks
KASUTUSNÄIDE Sokkide ja kinnaste tugevamaks nõelumine.
MÄRKUSED Nõelale võetakse paar riidelõnga ja palistuspistega moodustatakse tihedat ja vähe silmapaistev õmblust. Tikitakse väikeste pistetega.

NÖÖPAUGUPISTE

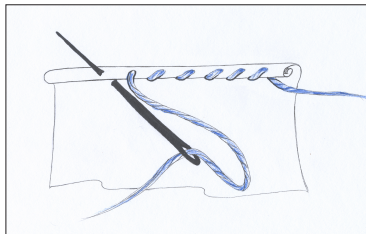
SÜNONÜÜM(ID)	sämppiste
INGL K	<i>buttonhole stitch, handworked buttonhole stitch</i>
SOOME K	<i>napinläpipisto</i>
DEFINITSIION	piste tikitakse vasakult paremale, moodustades tiheda pisterea, mille servas on sõlmekesed
KASUTUSNÄIDE	Nööpaugupistet kasutatakse rebenevate kangaservade tugevdamiseks ja nööpaukude taastamiseks.
MÄRKUSED	Piste koosneb kolmest osast: püst- ja põikosa ning sõlm.

P

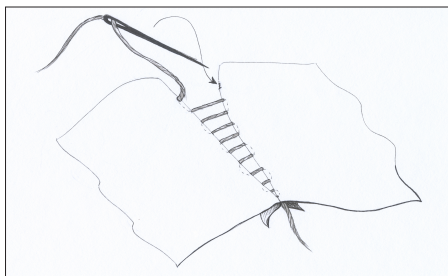
PALISTUSPISTE

SÜNONÜÜM(ID)	üleloomispiste
INGL K	<i>hemming stitch, overcast stitch</i>
SOOME K	<i>päärmepisto, yliluottelu, katepisto</i>
DEFINITSIION	piste tikitakse enamasti paremalt vasakule tagasi keeratud kangaserva või õmblusvaru kinnitamiseks
KASUTUSNÄIDE	Palistuspiistet kasutatakse kanga lõikeserva või käämise töötlemiseks, et vältida hargnemist ja venimist.
MÄRKUSED	Noelale võetakse paar riidelõnga ja palistuspiistega moodustatakse tihe ja vähe silmapaistev õmbluse. Tikitakse väikeste pistetega.

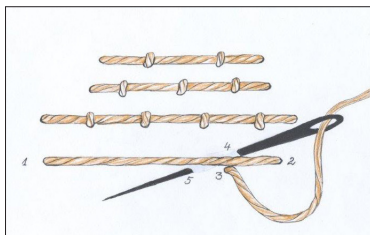
SALAPISTE

SÜNONÜÜM(ID)	peitepiste, peitpiste
INGL K	<i>overhand stitch, invisible stitch (ladder stitch)</i>
SOOME K	<i>piilotikki</i>
DEFINITSIOON	tikitakse suunaga paremalt vasakule kanga pahemal poolel, pistes nõela vaheldumisi läbi kahe kohakuti asetatud kanga tagasipööratud serva tihe traagelpiste, mis tikitakse suunaga paremalt vasakule, haarates nõelaga kangast vaheldumisi kahe pahupoolele keeratud kanga murdeservadest
KASUTUSNÄIDE	tikitakse suunaga paremalt vasakule, pistes nõela vaheldumisi läbi kahe kohakuti asetatud kanga

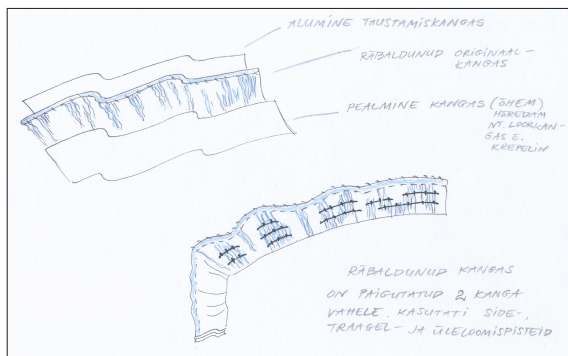
SIDEPISTE

SÜNONÜÜM(ID)	konserveerimis- ja kinnituspiste
INGL K	<i>laid-couching stitch, couching stitch, couched stitch, self-couching stitch, laid stitch,</i>
SOOME K	<i>sidepisto, sidottu laakapisto</i> (haruldane / vähe kasutatav)
DEFINITSIOON	piste tikitakse paralleelselt kanga lõime või koega ning koosneb tavaliselt pikemast pistest ning selle peal olevatest väiksematest rististest pistetest üle pika piste
Kasutusnäited	Kõige sagedamini kasutatakse pistet konserveerimises. Kasutatakse koe- ja lõimelõngade kinnitamiseks, rebenenud, kulunud ja habraste kohtade fikseerimiseks uuele toetuskangale. Pistet on kasutatud ka eritüübiliste tikandiniitide kinnitamiseks ja ka metallniitide, soolte ja jämedamate lõngade või niitide ühendamiseks.

SANDWICH-TEHNIKA

SÜNONÜÜM(ID)	taustamine, toestamine, fikseerimine, kinnitamine, dubleerimine
INGL K	<i>sandwich method, overlay</i>
SOOME K	<i>sandwich-metodi, tuenta</i>
DEFINITSIOON	konserveerimismetod, mille eesmärk on rebenenud, aukliku ja rabadaks muutunud kanga ning terviklikkuse kaotanud objekti fikseerimine kahe kanga vahele, mis tagab kahjustunud materjalile mehaanilise tugevuse, kuid säilitab objekti autentsuse
KASUTUSNÄIDE	Sandwich-tehnikas kasutatakse enamasti eritüübilisi kangaid, kus aluskangas on tugevam ja tihedam ning pealiskangas hõredam ja hea läbipaistvusega.

SIRUTAMINE

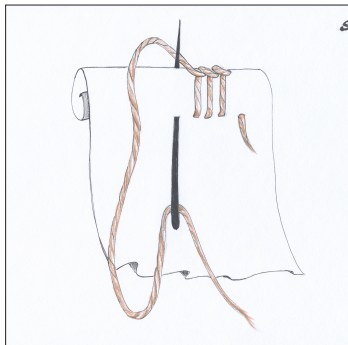
SÜNONÜÜM(ID)	silumine, kanga sirgendamine
INGL K	<i>crease removal, reduction of creasing/wrinkling, easing / relaxing creases/wrinkles/deformations, humidification</i>
SOOME K	<i>suoristaminen, ryppyjen/taitosten relaxsoiminen, ryppyjen poisto, kosteuskäsittely</i>
DEFINITSIOON	eseme deformatsioonide vähendamine ja vormi taastamine
KASUTUSNÄIDE	Kasutatakse tanu lintide murdejoonte vähendamiseks, kortsunud rõivaesemete, peakatete jm vormi taastamiseks.

SÄMPPISTE

SÜNONÜÜM(ID)	
INGL K	<i>blanket stitch, closed blanket stitch, scallop, scallop stitch</i>
SOOME K	<i>pykäpisto</i>
DEFINITSIOON	piste tikitakse vasakult paremale ühepikkuste pistetega, viies lõnga nõela alla ja tõmmates paraja pingega kokku

KASUTUSNÄIDE

Sämppistet kasutatakse hargnevate kangaservade (sh vaibaservade) tugevdamiseks. Piste koosneb püst- ja kaldosast.

TAUSTAMINE

SÜNONÜÜM(ID)

toestamine, dubleerimine, paikamine, õmblemine sidepistes, *sandwich*-tehnika

INGL K

lining, backing, support(ing), sandwich method, localised support, overall support, supporting with adhesive

SOOME K

tuenta, tuenta tukikankaalla, kiinnitys, tuenta/kiinnitys/stabilisointi tukiompelein/sidepistoilla/etupistoilla, laminointi, sandwich-metodi, stabilisointi, vaurioiden/vaurioalueiden tuenta (sidepistoilla/etupistoilla)

DEFINITSIOON

konserveerimismeetod, mille eesmärk on rebenenud, aukliku ja rabedaks muutunud kanga ning terviklikkuse kaotanud objekti fikseerimine uuele alusele või kahe kanga vahele, mis tagab kahjustunud materjalile mehaanilise tugevuse, kuid säilitab objekti autentsuse

KASUTUSNÄIDE

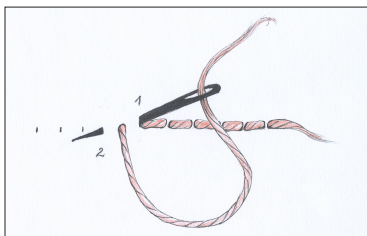
Alusmaterjalina on läbi aegade kasutatud erinevaid naturaalseid kangaid, paberit, pappi, klaasi, pleksiklaasi ning kunst- ja sünteetilisi kangaid. Fikseerimismeetodiks on originaali õmblemine niidi ja nõelaga või liimiga kinnitamine aluskangale (liimtoestus).

MÄRKUSED

Eelistada taustamist toestamisele.

TIKKPISTE

SÜNONÜÜM(ID)	järelpiste
INGL K	<i>half back stitch</i>
SOOME K	<i>tikkipisto</i>
DEFINITSIOON	piste tikitakse paremalt vasakule, moodustades sirgjoonelise vahedeta pisterea
KASUTUSNÄIDE	Tikkpistet kasutatakse detailide ühendamiseks või/ja õmblusmasina piste jäljendamiseks/taastamiseks. Sisse- ja väljapisted tehakse samast kohast, mistõttu on õmblus jäigem kui järelpistega. Paremal poolel sarnaneb pisterida õmblusmasina pistereale ja pahemal poolel varspistele.

TIKKIMINE

SÜNONÜÜM(ID)	
INGL K	<i>embroidering, embroidery</i>
SOOME K	<i>kirjoa, kirjailla</i>
DEFINITSIOON	kaunistusdetailide taastamine, kasutades erinevaid tikandipisteid
KASUTUSNÄIDE	Kirivöö kirja taastamine.
MÄRKUSED	Ajalooliselt kasutati tikkimise kohta sõnu „kirjamine“ ja „kirjutamine“.

TOESTAMINE

SÜNONÜÜM(ID)	taustamine, tugevdamine, vormimine
INGL K	<i>mounting</i>
SOOME K	<i>tuenta tukirakenteilla</i>
DEFINITSIOON	kahjustunud struktuuriga eseme terviku või osa tugevdamine või fikseerimine uuele alusele, mis tagab kahjustunud materjalile mehaanilise tugevuse ja/või vormi

TRAAGELPISTE

SÜNONÜÜM(ID)	eelpiste
INGL K	<i>tacking stitch, basting stitch, regular basting stitch, darning stitch</i>
SOOME K	<i>harsinpisto, harsimapisto, lyhyet ja pitkät etupistot, harsiminen, vinoharasiminen</i>
DEFINITSIOON	piste, mille pikkused ja vahed võivad varieeruda, tikitakse paremalt vasakule
KASUTUSNÄIDE	Peamiselt kasutuses abipistena või ajutiselt kahe või enama kanga ühendamiseks, toetuskanga kinnitamiseks, krookimiseks, voltimiseks või teppimiseks. Traagelpistega tikitakse ka abijooni ja kontuure. Sirgjoones tikitud ajutine pisterida, suund on paremalt vasakule, piste pikkused ja vahed võivad varieeruda.

TUGEVDAMINE

SÜNONÜÜM(ID)	immutamine, impregneerimine, apreteeerimine, konsolideerimine, kinnitamine
INGL K	consolidation, reinforcing, strengthening, impregnation
SOOME K	konsolidaatio, vahvistaminen, stabilisointi
DEFINITSIOON	tööprotsess kahjustunud kanga ja selle kattekihtide või chisdetailide mehaanilise kahjustumise vähendamiseks
KASUTUSNÄIDE	Maalingu kinnitamine, kahjustunud kiudude tugevdamine, lahtiste chisdetailide kinnitamine. Töövahendid võivad olla pihusti, pintsel, vaakumlaud. Arheoloogilise kanga impregneerimine Klucel G lahusega.

ÕMBLEMINE

SÜNONÜÜM(ID)	toestamine, nõelumine
INGL K	<i>sewing</i>
SOOME K	<i>ompelu</i>
DEFINITSIOON	niidi ja nõelaga käsitsi või masinaga materjalist läbi pistes midagi ühendama või kinnitama

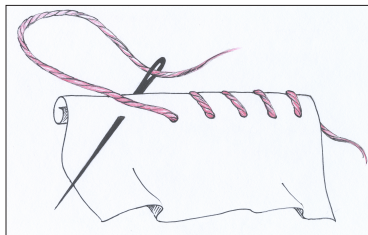
ÜLELOOMISPISTE

SÜNONÜÜM(ID)	hõre punuspiste
INGL K	<i>overcast stitch, whip stitch, overhand stitch, oversewing stitch, tapestry overcast stitch</i>
SOOME K	<i>yliluotettu, luotospisto</i>

Õ

Ü

DEFINITSIOON	piste tikitakse vasakult paremale või paremalt vasakule, liigutades nõela ülevalt alla nii, et niidijooks jääb diagonaalne
KASUTUSNÄIDE	Üleloomispistet kasutatakse kahe kanga ühendamiseks (nt voodrid), kangaservade ääristamiseks ja krookimiseks. Näiteks Rapla rahvarõiva käiste ääristuspistena. Piste võib olla kahesuunaline või variatsioonidega, moodustades riste või siksakke.

KASUTATUD KIRJANDUS

CCI Textile Lab. 1986. Stitches Used in Textile Conservation. Minister of Public Works and Government Services Canada.

Grimm, M. W. 1995. The Directory of Hand Stitches Used in Textile Conservation. New York

Kivilo, L. 1992. Lilltikand. Tallinn: Valgus.

Laanpere, L., Raidla, H. 1993. Tikkimine: käsiraamat V–IX klassi õpilastele. Tallinn: Koolibri.

Peets, H. 2010. „Tekstiilide konserveerimisest Eestis“. *Renovatum*. Ennistuskoda Kanut, 10–17.

Reinup, K. 2013. Sinu kord tikkida. Tallinn: Agitaator.

Soone, O. 1988. Tikime. Tallinn: Valgus.

Tímar-Balázsy, Á., Eastop, D. 1998. Chemical Principles of Textile Conservation. Oxford: Butterworth-Heinemann.

Tõnismann, L. (tõlkinud) 2007. *Tikkimine*. Tallinn: Varrak.

Vahelaid, E. 1987. „Pisted“. *Käsitöö. Tehnikaid ja töövõtteid*. 22: 8–15.